

19. mai 2014

Først publisert på [Minerva nett](#) 16. mai

Nye toner i forsvarspolitikken

Det erkjennes nå at Forsvarets krigsberedskap er mangelfull. Og hva så?

Admiral Håkon Bruun-Hanssens presentasjon av forsvarssjefens årsrapport for 2013 bekrefter en ny tilnærming i forsvarspolitikken. Tidligere har forsvarsminister Ine Eriksen Søreide vært meget tydelig på behovet for åpenhet om forhold i Forsvaret som krever fornyet politisk vurdering. Hun har spesielt omtalt mulige behov for endringer og prioriteringer i Forsvarets oppgaver som følge av den sikkerhetspolitiske utvikling, og behov for bedre realisme i forholdet mellom Forsvarets oppgavene, struktur og budsjetter. Forsvarssjefens redegjørelse varsler at han ikke vil skygge unna sin del av utfordringene.

Bruun-Hanssen vurderer Forsvarets oppgaver, fastsatt i stortingsvedtak, i tre grupper: Løpende oppgaver hjemme, deltagelsen i internasjonale operasjoner, og beredskap for mulige militære trusler eller anslag mot landet. For de to første gruppene kan han rapportere en meget god innsats. Han konstaterer riktig nok at spesielt personellsituasjonen og vedlikeholdsproblemer for foreldede maritime helikoptre vil gjøre det vanskelig å opprettholde like høyt innsatsnivå i år som i fjor, men i det store og hele kan han rapportere en innsats hjemme og ute som er tilfredsstillende i omfang og imponerende i kvalitet. Det er overbevisende godtgjort at de forsvarspolitiske utfordringene ikke knytter seg til de løpende oppgavene hjemme og ute. Her ligger et viktig poeng: Forsvaret er ikke en organisasjon i forfall som trenger politisk nødhjelp. Tvert imot, det er en gjennomgripende forandringsdyktig, modernisert og sterk organisasjon, som i det daglige håndterer sine oppgaver på en utmerket måte.

Dette er et godt utgangspunkt for å gå løs på de alvorlige utfordringene som knytter seg til forsvarssjefens tredje oppgavegruppe, *krigsberedskapen*. Det er denne oppgaven, evnen til såkalte høyintensitets operasjoner i forsvar av landet, som etter gjeldende politiske vedtak skal være dimensjonerende for Forsvarets struktur og nivå i personelloppsetninger, materiell og øving. Hvordan står det så til med Forsvarets kapasitet for denne hovedoppgaven? Det sier årsrapporten ikke noe om. Den gir en rekke relevante opplysninger om utviklingen over de seneste årene i personelloppsetninger, utdanning, øvingsdøgn, seglingsdøgn og flytimer osv. Slike opplysninger har mest mening for lesere med fagkunnskap i forsvarsplanlegging, men heller ikke for dem gir de innsikt til det sentrale beredskapsspørsmål: *Hvilke styrker, og med hvilket varsel og utholdenhet vil Forsvaret kunne stille for høyintensitets forsvar av landet?* Spørsmålet er enkelt, men svaret – eller svarene – vil neppe kunne bli mer enn antydningssvis, ettersom de vil avhenge av en rekke forutsetninger som vanskelig kan diskuteres åpent.

Usikkerheten om Forsvarets kapasitet for krigsoperasjoner aktualiseres av at tilgjengelig informasjon tyder på at kapasiteten er betydelig lavere enn det den nominelle styrkestrukturen antyder. Dette er alvorlig, ikke minst fordi omstillingen fra det gamle mobiliseringsforsvaret til et ganske lite, men moderne *innsatsforsvar* var begrunnet med at styrkene må være klare til innsats på meget kort varsel. Ikke noe tyder på at begrunnelsen var feil.

Situasjonen i Forsvaret er belyst i Civita-rapporten "[Forsvarspolitikken ved et veiskille](#)". Noen momenter, i korthet: Hæren består tre av kampbataljoner. Det er i seg selv en svært beskjeden styrke, men styrken reduseres ytterligere ved at den i hovedsak er oppsatt med vernepliktige som krever ni måneders utdanning. Med førstegangstjeneste på 12 måneder gir dette tre måneders tilgjengelighet for krevende oppdrag. Andre begrensninger for høyintensitets strid er mangelen på luftvern for egenbeskyttelse av hæravdelingene, og utilstrekkelig helikopterkapasitet for operasjoner for eksempel på kysten av Troms/Finmark. For Marinen har begrensningene i bemanning og vedlikehold av de i og for seg meget moderne fartøyene vært offentlig belyst det siste året. I operasjoner ut over noen få måneder kan Marinen neppe stille stort mer enn 1-2 fartøyer i hver klasse, - altså kapasiteten i de løpende internasjonale operasjoner og løpende fredsoppdrag hjemme. Av Luftforsvarets 57 kampfly er bare omkring 1/3 teknisk klare til enhver tid, og det er kjent at status både for kampflyvere og teknisk personell er kritisk selv for fredsaktiviteten. Hvilken krigsinnsats kan eventuelt leveres med de 57 stk F-16? Og hva med overgangen til F-35? Dette flyet blir mer effektivt, men også mer kostbart i drift enn F-16. Er det rasjonelt å anskaffe så mange og kostbare fly, hvis vi ikke makter økonomisk å holde bedre tilgjengelighet for innsats enn vi har med dagens F-16?

Forsvarssjefen tar ikke opp disse spørsmålene i full bredde, - det ville heller ikke vært rimelig når tema var årsrapporten. Men han signaliserer tydelig nok at han vurderer dagens begrensninger i perspektiv av nødvendig økning av budsjettet eller reduksjon av oppgavene og strukturen. Og han legger ikke skjul på at det er kapasiteten for krigsoppgavene som er problemet.

Forsvarsministerens og forsvarssjefens uttalte vilje til å belyse den faktiske situasjonen i krigsberedskapen, og til å tydeliggjøre mulige politiske valg for å få bedre realisme i forsvarsplanleggingen gir grunn til håp. Desto sterkere blir håpet i lys av at det ikke legges opp til politisk "svarteper". Statsråden har vært nøye med å presisere at alle partier i de senere regjeringene har aksjer i dagens forsvar, og lederen i utenriks- og forsvarskomiteen i Stortinget, Anniken Huitfeldt (Ap), uttaler seg imøtekommende til at problemstillingen tas opp. Hvis nå forsvarsministeren kunne gjøre kjent hvilken termin hun ser for et politisk dokument, ville håpet kunne gli over mot tro. 🍀